

OCENE - ZAPISKI - POROČILA - GRADIVO

Dva svežnja pisem Bratka Krefta

Dramatik, profesor in akademik Bratko Kreft (1905–1996) je med decembrom 1960 in majem 1968 napisal Mariji Žagar 16 pisem, med 1962 in 1976 pa Francu Zadravcu pet pisem. Pisma Žagarjevi, ki mi jih je naslovnica izročila v 90. letih, so dopolnjevala obsežnejšo korespondenco Marija Žagar – Boris Pahor, ki sta mi jo namenila v hrambo in morebitno objavo korespondenta, Kreftova pisma Zadravcu pa so del Zadравčeve pisemske zapuščine, ki obsega preko 300 pisem kakih 80 korespondentov in mi jo je po moževi smrti predala vdova Olga.

Pisemska zapuščina Bratka Krefta se nahaja v Rokopisnem oddelku NUK, v njej so tudi pisma Marije Žagar in Franca Zadravca,¹ ki sem jih upošteval za razumevanje konteksta.² Bratka Krefta osebno nisem poznal; slavističnih družabnih in strokovnih dogodkov na Filozofski fakulteti se po upokojitvi očitno ni udeleževal.

Kreftova pisma objavljam, ker iz osebne perspektive dokumentirajo dvoje njegovih strokovnih relacij in slavistično strokovno in slovensko literarno dogajanje v 1960. letih. Dela sem se lotil tudi iz blagega spomina na prijateljevanje z obema naslovnikoma Kreftovih pisem.

Pisma sem preslikal in pretipkal; prepis tipkopisov je v grobem opravil skenerjev OCR. Besedil nisem pravopisno ali kako drugače popravljaj, pomotoma izpuščene ali napačne črke in domnevno pravilne rešitve nejasnih mest sem postavil v oglate oklepaje, naknadno vrinjen besede pa v lomljene oklepaje, nerazbrani pasusi so označeni z vprašaji.³ Podpisoval se je Kreft večinoma s parafo, ki sem jo razvozlal kot DrKreftBratko. V opombah so biografski, bibliografski podatki in druga potrebna pojasnila, spletna verzija prispevka je opremljena s hiperpovezavami. Ker gre za gradivski članek, je analiziranje in komentiranje pisem izostalo.

Marija Žagar (1921–1998) je bila 1969–1973 moja gimnazijska profesorica slovenščine in pozneje družinska prijateljica; o najinem odnosu sem pisal v uvodu v knjigo njene korespondence z Borisom Pahorjem.⁴

Franco Zadavec (1925–2016) je bil moj profesor na ljubljanski slavistiki v letih 1974–1978, mentor oz. ocenjevalec pri magistrskem in doktorskem študiju, službeni kolega na Filozofski fakulteti 1979–1993 in družinski prijatelj.

¹ Bratko Kreft. Ms 1820: Franc Zadavec (10, 1962–85 in –75 b. d.), Marija Žagar (5, 1961–68), Ms 1877: Marija Žagar (2, 1960), 7/2010, 18/2025. Portal rokopisov in zapuščin. NUK.

² V Kreftovi zapuščini (Ms 1820) so ohranjena Zadравčeva voščila ob Kreftovem rojstnem dnevu 11. februarja in ob nagradah (6. 10. 1964, 10. 2. 1965, 11. 2. 1975) ter pisma in voščila: 4. 4. 1976, 24. 6. 1978, 4. 4. 1979, 8. 2. 1985, 24. 10. 1985. Zadavec je kot študent poslušal njegova predavanja o ruski literaturi.

³ Pri razbiranju težko berljivih mest v rokopisih so pomagali kolegi, ki sem jih zaprosil za pomoč prek strokovnega foruma Slovlit: Nike Kocijančič Pokorn, Ravel Kodrič, Franci Just, Blaž Kavšek, Rok Dovjak, Peter Svetina, Vesna Lamut, Darja Teran, Miha Seručnik, Urška Skalicky, Marijan Dovič, Igor Bratož, Silda Bedenk, Martina Ožbot, Andraž Jež (M. Hladnik: Na pomoč. Slovlit 21. maja 2025 in naslednja sporočila).

⁴ »Pa še o najini korespondenci.« (11. 6. 1986). *Sončna ura: Pisemska korespondenca Borisa Pahorja in Marije Žagar (1961–1996)*. Ur. U. Perenič. Ljubljana: SM, 2009. 12–4.

Bratko Kreft Mariji Žagar

23. dec. 1960⁵

Spoštovana tovarišica!

Oprostite mi, ker sem tako pozen z odgovorom. Že 30. dec., takoj po premieri⁶ sem od izčrpanosti zbolel in zdravniki so mi določili dopust do 14. jan. Zato tudi nisem bil sposoben, da Vam odpišem, poleg tega pa je Vaše pismo šele pred kratkim prišlo v moje roke.⁷ Odkar sem zbolel, nisem ne predaval ne hodil na univerzo, pošte pa mi niso pošiljali domov. Torej je moje zakasnitev z odgovorom povzročilo tudi zgornje.

Hvala Vam lepa za Vaše ljubeznive čestitke, ki so mi v pelinu, ki mi ga je natočil spet teater, bile zelo dobrodošle.

Žal mi je birokratsko vodstvo⁸ onemogočilo, da bi napravil tisto, kar sem imel v načrtu in že delno skicirano; mislim, da ste brali neprijetno polemiko,⁹ v kateri mi je moj birokratski šef očitil celo delo, ki ga opravljam pri slavistih, ker ne prenese, da bi še kdo izven njegovega območja kaj pomenil. Zato sem tudi dal dokončno slovo temu gledališču, ker so mi to zdravniki tudi svetovali in ker se z ljudmi, ki ne prenesejo resnice ter se pri tem poslužujejo raznih sredstev, milo rečeno tudi neresnic – ne morem več bosti in si krajšati življenja. Priznam, da sem naredil napako: čemu se razburjati zaradi ene režije, čeprav gre za načelna vprašanja? Toda, ker se to ni zgodilo prvič, nisem mogel več molčati. Odgovor mi je sicer skušal škodovati z zavijanjem in celo neresnicami, toda nekoč bo prišlo še vse na dan, kaj tiči za tem in o čemer še človek ne more in ne sme danes javno spregovoriti.

Oprostite, da Vam pišem takšne stvari, pišem pa jih zato, ker mislim, da jih razumete.

Kar se tiče mojega obiska in predavanja v Kranju, Vam bom sporočil kakšen teden po Novem letu. Obljubo bom izpolnil – gre le za to, kdaj bom toliko zdrav in kdaj bo Vam prav. Kdaj se začno pri vas semestralne počitnice? Prosim, sporočite mi, prav tako, kateri dan v tednu bi bil za Vas najprimernejši, ker me je namreč tudi že mariborska podružnica naprosila, da pridem tja predavat. Zato si moram januar načrtno razdeliti, ker bom moral tudi kakšnih pet dni biti v Beogradu zaradi kongresa in mednarodnega zasedanja.¹⁰

Vam, vaši družini in vsem kranjskim slavistom želim srečno, zdravo in zadovoljno Novo leto 1961.

Pozdravlja
vdani
DrKreftBratko

⁵ Na pisemski ovojnici, žigosani 24. 12. 1960, je naslov: »Tov. / prof. Marija Žagar / Kranj / gimnazija«.

⁶ 29. 11. 1960 je bila v SNG premiera Shakespearjevega *Sna kresne noči* v njegovi režiji (Sigledal).

⁷ Kreft odgovarja na pismo z dne 6. 12. 1960, v katerem ga je Žagarjeva prosila, naj uresniči obljubo iz Pirana, kjer sta se oktobra srečala na slavističnem zborovanju, in se žrtvuje za obisk kranjske gimnazije in tamkajšnjega kulturnega kluba. 29. 12. 1960 se mu je v imenu kranjskih slavistov zahvalila za pripravljenost in predlagala za obisk sredino ali konec januarja 1961 (Ms 1877).

⁸ Med letoma 1955 in 1961 je bil ravnatelj SNG Slavko Jan (Sigledal).

⁹ Šlo je za polemiko o »nemogočih okoliščinah« priprave *Sna kresne noči*. Bratko Kreft: Pojasnilo. *Delo* 13. 12. 1960; Slavko Jan: Pojasnilo k »pojasnilu«. *Delo* 17. 12. 1960.

¹⁰ Napoved kongresa 18.–23. 9. 1961 v Ljubljani je objavil Kreft na ovitku JiS (dkb [Bratko Kreft]: Kongres Zveze slavističnih društev Jugoslavije. *Jezik in slovstvo* 6/8 (1960/1)). Kreft je bil v vlogi predsednika slovenskega slavističnega društva v letih 1963–68; pred njim je bil Dušan Pirjevec, za njim eno leto Joža Mahnič, potem pa 1970–72 Franc Zadravec.

Prof. dr. Br. K.
Ljubljana
Tavčarjeva u. 4

Frankfurt, 9. dec. 1961.¹¹

Spoštovana in draga tovarišica Marija!

Pravkar sem dobil Vaše pismo.¹² Tako sem ga bil vesel, da sem sedel brž k mizi, da se Vam zahvalim za Vaše pozdrave. Čuti se iz njega, da ste bili nekoliko utrujeni po proslavi. Takšne stvari zmeraj izčrpajo. Čeprav bi moral zdajle nekaj drugega pisati, sem se odločil, da rajši pišem Vam, ker ste že ves čas tako ljubeznivi in pozorni. Tudi jaz ne bom pozabil tistega literarnega popoldneva. Mislim, da sem Vam že takrat rekel, da sem bil najbolj presenečen, ko sem poslušal črtico »Vseh mrtvih dan«.¹³ Imel sem občutek, da si jo je brucka¹⁴ z nekim posebnim odnosom izbrala, ker jo je tudi brala s toplim, čeprav nekoliko zatrtim čustvom, kar pa je dajalo njenemu branju še poseben čar. Ali ste ji črtico mogoče Vi izbrali, ali si jo je sama. Micka in Matiček¹⁵ sta bila tudi prisrčna; to je pač vesela in poredna storija, medtem ko je črtica precej bridka stvar.

Vprašali ste me takrat, kako da je bilo tako težko in celo hudo v tistih časih, ki jih opisujem v romanu. Časi so bili takšni in ljudje in mladina – to se pravi mi – saj smo bili veliko bolj prepuščeni sami sebi, kakor so danes. Poleg tega da smo bili seveda celo preveč radovedni in znatiželjni: vsaki stvari smo hoteli priti dno dna, kar pa ni bilo zmeraj mogoče.

Poleg svetovnonazorskih stvari so nas seveda mučile tudi ljubezenske, kar pa je bilo tesno povezano med seboj, na jasnem pa si nisem bil ne o enem ne o drugem, kar nas tudi ni nič trajno zadovoljilo. Morda tudi takrat izven sebe niti nismo mogli najti zadovoljstva – sicer pa: človek ga išče vse življenje – do smrti. Ali ne? V trenutku ga najde – morda še najbolj v delu, če se mu ves preda, da je potlej tudi del njegovega jaza in življenja v njem. Morda je to sploh glavni smisel vsakršnega dela in življenja, čeprav se marsikomu zdi celo neumno takšno spoznanje, zlasti danes, ko se večina ljudi ravna bolj po starem rimskem pregovoru 'Carpe diem!' Saj je precej resnice v tem, toda vprašanje je, kaj si vzameš za sredstvo in smoter tega 'Carpe'! Ali ne? In tako smo tudi takrat iskali pravi smisel življenja in smoter, zaradi katerega bi se splačalo živeti. Zato je Leo Vuk¹⁶ tudi tako goreč heretik v začetku, ko misli, da je odkril začetek in konec vsega v praksičanskem evangeliju, pri čemer mu je veliko pomagal Tolstoj. Na koncu romana tudi to splahne – zgubi znova tla pod seboj, da je prisiljen iskati naprej. To bi rad še popisal, preden umrem, v drugem delu, ki ga nosim že dolgo, le do časa in miru ne pridem, da bi ga napisal. Tu sem dobil novo pobudo zanj in če bi imel koga, ki bi mu lahko narekoval v stenogram ali v stroj, bi to delal vsak dan, če ne več, vsaj eno uro. Tistega pa ni, zato mora

¹¹ Pisemska ovojnica, zigosana v Nemčiji, ima naslov »Jugoslawien / Tov. / prof. Marija Žagar / Kranj / gimnazija / Jugoslawien« in povratni naslov na hrbtni strani: »Prof. dr. Kr. Br. / Frankfurt am M. / Goethe-Universität«. Bratko Kreft je bil v študijskem letu 1961/62 gostujoči profesor na Goethejevi univerzi v Frankfurtu; med njegovimi študenti je bil tudi Peter Scherber, ki mu je bil to prvi stik s slovenščino.

¹² Pismo Žagarjeve je datirano 29. 10. 1961. V njem se Kreftu zahvaljuje za nastop v Kranju, ki je navdušil dijake, da so si v knjižnici izposodili vse njegove knjige, sin Mitja pa »prebira Vašo knjigo kot evangelij.« (Ms 1820)

¹³ Bratko Kreft: Vseh mrtvih dan. *Jutro* 3. 11. 1926.

¹⁴ Pač dijakinja gimnazije Kranj, kjer je bil Kreft na obisku.

¹⁵ Protagonista Micka in Matiček sta iz Kreftovih *Kranjskih komedijantov: Ena komedia v treh aktih katera Linhartu inu* "Županovo Micko" tiče. Ljubljana: SM, 1946; premiera 21. 10. 1948.

¹⁶ Leo Vuk je protagonist romana Človek mrtvaških lobanj: Kronika raztrganih duš, ki ga je Kreft objavljal pod psevdonimom Leo Sila v *Delavski politiki* 1928 in 1929 (Wikivir); v knjižni obliki v Ljubljani: Proletarska knjižnica, 1929.

stvar čakati, ker imam precej drugega dela. Pred tednom sem poslal Mladinski knjigi naročeno študijo o »Hamletu«, ki naj izide v novi izdaji pri »Kondorju«. Napisal sem celih 33 strani (tipkanih),¹⁷ da se je bržkone urednik Kraigher¹⁸ za glavo zgrabil, toda o »Hamletu« se ne da kar tako pisati na nekaj straneh, zlasti še, ker sem moral nekatere stvari razložiti tako, da bo tudi za »šolsko rabo«, čeprav pri tem ne delam razlike.

Glejte, modrijana! Hotel sem Vam bržkone pisati vse kaj drugega, pa je nastalo literarno pismo!

Lepe pozdrave Vam in sinu! Še enkrat hvala za teloh, čeprav je bil poslan le v duhu, a ravno zato je bil priložen!

Vdani DrKreftBratko

Frankfurt 7. jan. 1962¹⁹

Spoštovana in draga tovarišica!

Ko sem se včeraj vrnil v Frankfurt, me je na mizi že čakal Vaš in sinov²⁰ novoletni pozdrav, še posebej pa Vaše pismo.²¹ Hvala Vam za oboje, ker sem ju bil res vesel. Res imam dela in skrbi, toda za Vas, draga Marija, bom vedno našel čas tudi za pismo, ker se mi zdi, da se lahko z Vami pogovarjam iz oči v oči, čeprav Vas pravzaprav poznam še zelo malo, na drugi strani pa morda bolj, kakor bi pričakovali. To mi potrjuje tudi Vaše ljubeznivo in odkritosrčno pismo, iz katerega govori več, kakor je napisanega, ker pač mora pisatelj znati brati tudi med vrsticami. Neka taka bol veje tu in tam. Oprostite mi za to pripombo. Zdaj mi je nekje tudi jasno, zakaj ste izbrali za recitacijo ravno tisto mojo črtico, ki jo imam tudi jaz še zmeraj rad in ki se mi je takrat v Kranju nekje znova razodela, ker sem že skoraj pozabil nanjo. Kje so tisti časi, ko sem jo napisal. Nekje okrog leta 1928 je bilo, v mojem triindvajsetem letu.

Pišete mi, da imate vtis, da ste me s svojim pismom »zadeli«. Niste me, vsaj ne tako, kakor ste morda mislili, ko ste to zapisali v pismo. Saj sem si želel Vašega odkritosrčnega mnenja, ker sem bil celo zelo radoveden zanj in to iz dveh vzrokov: iz človeškega in pisateljskega, odnosno literarnega. Kljub mladostnemu delu, ki je, se mi zdi, da ni bilo doslej ne dovolj ne pravilno ocenjeno. Najbolj ga je ob izidu razumel hrvaški književnik Tomašić,²² zato sem tudi

¹⁷ Kreftova spremna beseda Shakespeare in njegov Hamlet je izšla na koncu 5. zvezka zbirke Kondor (William Shakespeare: *Hamlet*. Prev. Oton Župančič. Ljubljana; MK, 1961) na straneh 145–86. Kreft je pisal o Hamletu še v knjigi *Poslanstvo slovenskega gledališča: (dramaturški fragmenti)* (1960) v Knjižnici Mestnega gledališča, 7, že prej pa pod naslovom Zapisek o Hamletu v *Naših razgledih* (NR) 20. in 21. okt. 1956.

¹⁸ Urednik pri MK Uroš Kraigher iz Slovenskih goric je bil sin pisatelja Alojza in brat Dušana, Borisa ter Maje.

¹⁹ Pisemska ovojnica je bila žigosana v Frankfurtu 7. 1. 1962, naslov pa se glasi: »Jugoslawien / Tov. / prof. Marija Žagar / Kranj na Gorenjskem / gimnazija / Jugoslawien«.

²⁰ Verjetno v prejšnjem pismu omenjeni Mitja Žagar. Drugi sin je bil Boris.

²¹ Teh dveh pisem v Kreftovi zapuščini v NUK ni.

²² Stanko Tomašić (1893–1963) je objavljval v *Jugoslavenski njivi*, o čemer je poročal slovenski tisk, bil pa je tudi urednik prvega letnika »Kosovelove« *Mladine*. V Kreftovi korespondenci v NUK sta dve Tomašićevi pismi.

dal nekaj njegovih misli na ovitek.²³ Tudi B. Borko ni bil čisto pravičen v uvodu,²⁴ čeprav <ga> je napisal sicer lepo in sem mu zanj hvaležen, toda do jedra vendarle ni prišel; še manj pa se je to posrečilo Alenki Glazerjevi, ki je pisala o romanu v mariborskih »Obzorjih«.²⁵ Nekje mi je pri njej tudi razumljivo, ker je pisala pod vplivom družinske miselnosti. Takrat, ko je roman izšel prvič (l. 1930),²⁶ je bilo precej hudo, ker se je čutil prizadetega tudi moj najdražji profesor iz srednje šole, pesnik Janko Glazer,²⁷ Alenkin oče, nič manj pa njena mati – vse zaradi nekega nesporazum, ki pa je bil seveda posledica naših ozkih, majhnih razmer. Mislim, da sem Vam o tem že pisal. To ni »Schlüsselroman«, kakor je zapisala Alenka,²⁸ tako se le zdi v našem okolju. <Zato tudi prof. Janko ni ne portret, kaj šele fotografija Janka Glazerja – razen tistega, kar je »lepega in dobrega«, da se izrazim z običajnim besednjakom.>

Glavnega dela Vašega pisma, ko govorite o sebi, nisem bral brez prizadetosti. Če bi se zdajle neke po naključju srečala, kakor sva se takrat v Piranu,²⁹ bi bržkone izmenjala marsikatero besedo in misel, čeprav je o takšnih trenutkih lažje pisati ko govoriti – vsaj [pozneje večkrat]. Izdali ste mi nekaj, kar sem si že mislil do neke mere v Piranu, čeprav sva le malo govorila, saj niti ni bilo dovolj časa, in še takrat sva se bolj šalila. Ali se spominjate? Jaz se! In odtlej Vas imam pred seboj v neki posebni podobi, ki pa si je še do konca nisem razodel in tudi vsega tistega, kar si mislim, bi se Vam še danes ne upal napisati, čeprav je le lepo, kar mislim. Morda prav zato, kajti včasih je to najtežje napisati, zlasti če je tisto lepo povezano z grenkobo in boleščjo, ki je skrita in se skoraj nikomur ne razodene, večina pa je sploh ne doume, čeprav bi vedela zanj. Ali ni tako? Nič ne prikrivam: tudi meni se godi podobno. Zato Vas lahko [popolnoma] razumem, in vem ceniti odkritosrčnost, s katero ste tiste stavke napisali, čeprav ste pismo tudi v notranjem naslovu naslovili name tako oficialno – razen prve besede, ki mi je včeraj, ko sem ga odprl, prinesla [precej] topline. Morda sem je bil celo potreben. Ne vem, kako naj Vam jo povrnem? Mislim večkrat na Vas in na Vašo prijetno sobo v Kranju, kjer sem se spoznal tudi z Vašim simpatičnim sinom, ki ga prav tako lepo pozdravljam in se mu zahvaljujem za njegove novoletne čestitke, ki mi jih je poslal skupaj z Vami. Še posebej pa obema hvala za Groharjevega čudovitega »Sejalca«!³⁰ Oglasite se kmalu! Nemirni popotnik v svetu, je vesel in srečen, če sprejme na svoji poti lep pozdrav!

Vas pozdravlja vdani

KreftBratko

Ps. Zaradi neke seje v Beogradu sem bil nekaj dni doma, toda tudi tam skoraj ves čas na poti, ker sem iz Beograda moral še v Maribor in domov k 84-letnemu očetu, ki bržkone ne bo več dolgo.

²³ Gre za ponatis romana *Človek mrtvaških lobanj* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 1959), ki mu je spremno besedo napisal Božidar Borko (3–13).

²⁴ O romanu je Božidar Borko (doma iz Gomile pri Kogu v Prlekiji) pisal že prej v časopisu (b: Izpoved mladega rodu, *Jutro* 22. 2. 1930). Na zavikih knjige sta poleg Tomašičevega še izrezka iz ocen Milana Durmana v zagrebški reviji *Književnik* 3/4 (1930), 183–86 in Mirana Jarca (*Domači prijatelj* 1930, 97–8).

²⁵ Alenka Glazer: Kronika raztrganih duš. *Obzornik* (Maribor) 1960. 267–69.

²⁶ Zares v podlistku leta 1928 in 1929, v knjigi pa 1929.

²⁷ Janko Glazer (1893–1975).

²⁸ Alenka Glazer, n. d.: »[T]i liki seveda niso fotografski posnetki«.

²⁹ V Piranu je bilo 1.–6. oktobra 1960 zborovanje slovenskih slavistov.

³⁰ Razglednice z motivom Groharjevega Sejalca v Kreftovi zapuščini ni.

Frankfurt, 16. II. 1962³¹

Draga gospa Marija!

Vem, da vam drugi baje pravijo »Maca«, toda jaz rečem rajši »gospa Marija« (tudi tovarišica Marija), da bo vsaj nekaj po moje. Če ste že Vi meni privoščili še gospoda,³² potlej ostanem tudi jaz pri gospe – prav tako iz spoštovanja! Oprostite, da sem tako pozen z odgovorom. Dela je bilo precej, poleg tega pa še raznih drugih stvari, ki so človeku jemale voljo in kalile razpoloženje! Veliko bi Vam rad odgovoril na Vaše pismo, marsikaj ste želeli celo sami, zlasti tisto med vrsticami, toda tudi sam ne bom zmogel še tega izpolniti, izpolnil pa bom, če ne pismeno od tukaj, pa morda celo ustno, ko se nemara spet srečava v Kranju, kajti <vsaj> okrog 10. marca bo[m] <gotovo> spet v domovini! Najprej bom šel malo na dopust, da si odpočijem.

Pred nekaj dnevi sem bil v Ljubljani, seveda le za [po]skok. Prejšnji teden mi je umrl oče pa sem moral na pogreb. To pa je bila dolga, dolga pot – od Frankfurta do Ljubljane in iz Ljubljane še čez Maribor v Videm ob Ščavnici – odnosno Biserjane, kjer je oče umrl in kjer je bil tudi pogreb, saj si je že pred desetletji zgradil po lastnem načrtu grobnico. Bil je v 85. letu – lepa starost in tudi smrt je imel lepo, takšno, kakršno si je zmeraj želel: kar zaspal je po večerji in se ni več zbudil. Bil je srečnejši kot mama, ki je zlasti zadnji mesec strašno trpela, ker je imela raka na maternici. Ob novem letu sem bil še pri njem, a se mi ni zdel še tako slab. Mislil sem, da bo spomlad še dočakal in da bo potlej vzdržal do jeseni. Pa je tako tudi prav: rešil se je postelje, ker je moral na zdravnikov nasvet zaradi nevarnosti tromboze čim več ležati, kar mu je pa šlo na živce, ker si vse življenje ni dal miru in ga tudi ni mogel strpeti – zmeraj je bil ves v delu! Morda je tudi zaradi tega tako dolgo živel, ker tako rekoč niti ni utegnil prej umreti. Če ste morda brali v letošnjem Prešernovem koledarju moj sestavek,³³ potlej boste iz njega lahko spoznali tudi marsikakšno očetovo potezo. Čeprav na vasi, imel je zelo lep pogreb – baje od župnikove smrti sem ni bilo takšnega. (Zanimiva primera, ali ne?) Pogreb je bil civilen – menda prvi v našem kraju, zato seveda nekateri niso prišli. Med tremi govorniki pa je eden (sicer z dobrim namenom) prenapenjal strune (politične), kar je bilo tu in tam mučno, ker se je spominjal sporov s pokojnim župnikom, kar nikakor ni bilo ne potrebno, še manj pa primerno. To bi lahko napisal v časniku! K sreči sta druga dva govornika stvar popravila, toda ljudje bodo govorili kljub temu, ker so pač verni in jaz jim tega res ne štejem v zlo. (Skoraj bi zdaj zabredel v svetovnonazorski razgovor – oprostite!)

Že včeraj sem Vam hotel pisati. Tako čudovito sončno jutro je bilo, kakor da je kar onkraj iz Kranja sem posijalo sonce – kakor zadnjič v Vašem pismu, v katerem se še zmeraj zlati cvet – vendar ne morem iz pisma razbrati, kakšen cvet je – zato mi ga morate še izdati ponovno – vem le, da je Marijin cvet in menda je res to dovolj.

Hvala Vam za priznanje Leonu!³⁴ Bil je od novega leta pri meni v Frankfurtu, po pogrebu sem ga pustil doma. Mislim, da je v decembru ali kdaj nastopil z gledališčem (Mestnim) tudi v Kranju, ko so tam gostovali s »Heroico«.³⁵ Bomo videli, kaj bo iz fanta! Skrbijo me njegove oči. Preveč je bral, pa si jih je pokvaril, da ima že zdaj –3, kar je preveč. Ves čas, kar je bil pri meni, sva se zelo dobro razumela, kar prirastel mi je <znova> k srcu. Pogovarjala sva se kot

³¹ Pisemska ovojnica je bila žigosana v Frankfurtu 16. 2. 1962, naslovljena pa je na »Jugoslawien / Tov. / profesor Marija Žagar / gimnazija / Kranj – Gorenjsko / gimnazija / Jugoslawien«.

³² Pisma Žagarjeve, na katero Kreft odgovarja, v njegovi zapuščini ni.

³³ Bratko Kreft: Nekaj o prednikih: Odlomek iz nenapisane avtobiografije. *Prešernov koledar za leto 1962*. 65–8.

³⁴ Lev Kreft je sin Bratka Krefta.

³⁵ Lev Kreft je v Heroici Vinka Stergarja (MGL, režiser Igor Pretnar, premiera 30. 9. 1961) kot gost igral Lukca (Sigledal).

odrasla in to mu je bilo seveda zelo všeč, čeprav je na drugi strani še zelo otročji, da se še kar rad celo »pocartla«. ³⁶

Če boste utegnili, mi napišite še kakšno pisemce, da ga dobim vsaj do 1. marca! Vesel ga bom, kakor sem vesel vsakega Vašega pozdrava. Odgovor na Vaše zadnje pismo ostanem za zdaj še na dolgu – to mi prosim – oprostite – toda izpolnil bom obljubo – dolžan ne bom ostal! Želim, da bi Vas pismo doseglo v dobri volji in da bi ga sprejeli z veseljem, kakor je z veseljem za Vas pisano!

Lep pozdrav!

Bratko
Pozdrav sinu!

[1. 3. 1962] ³⁷

Draga t. Marija!

Hvala Vam za Vaše pismo! ³⁸ Zelo žal mi je bilo, da sem tako daleč od Vas, ko sem ga sprejel. Rad bi stopil k Vam, da bi Vam pregnal tiste zoprne megle, ki so pritiskale na Vaše razpoloženje. Rekla bi kakšno kritiko čeznje, potlej pa bi se nasmejala. Ali ne? Človek si mora v stiski pomagati s humorjem, če ne drugače pa z obešenjaštvom. V Piranu ste imeli zmeraj tako nasmejan obraz, čeprav sem včasih videl, da se za Vašim pogledom skriva ta ali ona bridkost.

Mislim, da ste se zdaj že pomirili – ker drugega človeku niti ne preostaja. Živeti mora in tudi delati mora!

Hvala Vam tudi za sožalje!

Bil sem samo na pogrebu, kakor sem pisal.

Ko se bova srečala, Vam bom pripovedoval, kako sem na eni prvih gledaliških predstav tu, videl igralko, ki Vam je neverjetno podobna. Izzvala me je, da sem ves večer mislil na Vas! To je bil tudi vzrok za moje prvo pismo, čeprav Vam tega <takrat> nisem iz[d]al.

V nedeljo, če bom vse opravil, se vračam. Malo se bom moral v Ljubljani odpočiti, potlej pa moram v Prlekijo urejevati zapuščino svojega očeta. Nič kaj prijetno delo, a kaj se hoče! Sem pa tudi počitka potreben. S študenti sem bil kar zadovoljen. Z vodstvom skupaj so mi priredili še lep poslovilni večer. Mislim, da nisem bil zaman tukaj in da sem kljub kratkemu bivanju storil nekaj za Slovence in njihovo književnost. Za slovenščino se je ogrelo kar sedem študentov in zadnje tedne je prišel še osmi, ki hoče v drugem semestru kar vskočiti in zamujeno med sedanjimi dvomesečnimi počitnicami nadoknaditi. Eden izmed njih je delal celo izpit iz. Slov. Moderne in moram reči, da ni le dobro znal, marveč tudi dobro razumel Cankarja in Župančiča, čeprav ju ni mogel brati v originalu, toda vse naslove del in celo posameznih pesmi je znal v pravilni izgovorjavi celo v slovenščini! Kar vesel sem bil!

Na svidenje!

Pozdrav Vam in sinu!
Vdani

Bratko Kreft

³⁶ SSKJ pozna besedo *pocrkljati*.

³⁷ Pismo ni datirano, na pisemski ovojnici je žig Frankfurt 1. 3. 1962 in naslov »Tov. / prof. Marija Žagar / gimnazija / Kranj (Gorenjska gimnazija – Slovenija) / Jugoslawien«.

³⁸ Tudi tega pisma v Kreftovi zapuščini v NUK ni.

Moskva 5. [okt.] 1962³⁹

Lep pozdrav iz
Moskve Vam in
sinu!

DrKreftBratko

13. III. 1962⁴⁰

Draga Marija!

Oprostite, da Vas kar tako imenujem brez vseh formalnih naslovov. Toliko pisem, misli in besed sva že izmenjala, da se mi zdi nocoj, ko se Vam zahvaljujem za Vaše pismo, vsa družbena formalnost odveč! Pa ne zamerite! Tak sem pač – še zmerom! Še slutil nisem, da ste oni večer šli spodaj pod mojim oknom!⁴¹ Ko bi bil vedel! Sicer pa se že od četrtega nič kaj dobro ne počutim. Od nedelje pa celo poležavam, čeprav skušam to in ono delati, toda ne grem nikamor. Živci so se spet prenapeli in rani na želodcu sta se tudi spet oglasili! Danes mi je kolikor toliko dobro! Nemara je pomagal tudi Vaš pozdrav, Vaša dobra in topla misel! Ne vem, če mislim prav, toda Vaše današnje pismo je po pisavi in vsebini nekam prijetno mirno, ubrano, kar mi je dobro delo, saj sem bil še sinoči čisto iz tira.

Kakor vidite, v Biserjane še nisem šel. Pozabil sem: ali sem Vam že kdaj pisal o njih, ali pa jih poznate iz odlomka v letošnjem Prešernovem koledarju? Ne vem, kdaj bom šel – morda v nedeljo, če bom zdrav – toda moj novi dom <ne> bo v Biserjanah, marveč v Hrašenskem vrhu, kjer je drugi Kreftov dom, ki spada po očetovi smrti meni. Saj je le zidanica, enonadstropna, z dvema sobama, predsobo in kuhinjo. Jaz sem že štirideset let stanoval v sobi v prvem nadstropju, kadar koli sem bil tam na dopustu. Tudi marsikaj sem tam napisal! Lepo je, čeprav skromno, lepo, ker je narava krog in krog lepa! Tam se je godilo, <kar je v> zapiskih v »Človeku mrtvih lobanj« – tisti počitniški dnevnik, če se spominjate, ko je študent Leo zbežal v tisto zatišje! Tudi jaz bi se rad spet umaknil tja. Tam sem zmeraj našel zdravje za dušo in telo! Lepo in dobro je bilo, dokler je bila še mama! Skrbela je zame, kakor more le mati ali zares dobra žena! Včasih se je kar pritihovala v sobo, da me ne bi zmotila pri delu. Sedla je na divan in nič ni rekla, čutil pa sem njen pogled izza sebe in ko sem vrstico napisal ali natipkal do konca, sem se obrnil k njej.

»Kaj že spet pišeš?« je vprašala, še preden sem mogel sam kaj reči! V svojem življenju je prebrala veliko knjig, tudi moje, a za »Človeka mrtvaških lobanj« ni nikoli nič rekla, »Celjski grofje« in »Komedijanti« pa so ji bili zmeraj pri srcu, ker jih je videla tudi na odru!⁴²

Sicer pa, oprostite, da Vam to pišem! Spet sem napisal nekaj drugega, ne tisto, kar sem mislil. Iz Vašega pisma veje danes neka toplina in dobrot, da sem se spomnil tudi svoje matere, ki je umrla pred štirimi leti – prihodnji marec bo štiri leta!

³⁹ Razglednica Teatr Centr v Moskvi ponoči z nerazločnim žigom, naslovljena na: »Югославия / Jugoslavija / KRANJ (Slovenija) / gimnazija / prof. Marija Žagar / Kranj, gimnazija / Slovenija / Jugoslavija«.

⁴⁰ Pisemska ovojnica z žigom Ljubljana 17. 3. 1962, naslovljena na »Tovarišica / prof. Marija Žagar / gimnazija / Kranj (Gorenjsko)«.

⁴¹ Pismo Žagarjeve, ki bi pojasnilo okoliščine, v Kreftovi zapuščini manjka.

⁴² Bratko Kreft: *Celjski grofje: Drama iz življenja srednjeveških fevdalcev, katerim so tlačanili naši predniki*. Ljubljana: Tiskovna zadruga, 1932; premiera 23. 10. 1946; *Kranjski komedijanti: Ena komedia v treh aktih katera Linhartu inu "Županovo Micko" tiče*. Ljubljana: SM, 1946; premiera 21. 10. 1948.

Vprašate, kdaj bo tisto, ko bom povedal, kar še nisem! Verujem, da bova našla kraj in trenutek! Če ne bom napisal, bom pa povedal, toda prej bi Vas rad še videl. Dve podobi sta mi zmeraj pred očmi, kadar dobim od Vas pismo ali kadar mislim na Vas: tisti Vaš nasmejani obraz s toplim pogledom v Piranu, ko ste sedeli vrsto za menoj – in ko sem lani sedel v Vaši sobi!

Lep pozdrav Vam in sinu!

Vdani
Bratko

P. s. Prosim, pišite mi na naslov

SNG Drama, Gradišče, ker mi tam zbirajo mojo pošto že več let!

27. III. 1962⁴³

Draga Marija!

Vem, da ne bom nocoj končal tega pisma, ki sem ga pravkar začel pisati, ker bi rad še danes zapisal, da me je Vaše pismo⁴⁴ spet [????] razveselilo in me obdržalo pri dobri volji, čeprav mi jo je neko slavistično pismo hotelo vzeti.

Če bi Vas zdajle imel kje v bližini, bi Vas majčkeno za ušesca, ker veste – tisto »vloga v našem kulturnem življenju«, kakor pišete – hm – hm – bi nekaj rekel, pa ne bom, ker bom prihranil za takrat, ko ne bo treba pisati.

Kakor sem bil Vašega pozdrava vesel, sem se na drugi strani zgrozil: 36 ur tedensko in poleg tega še vse ostalo. Kako to zmorete? Ali ni to že samomorilsko? Oprostite, toda to je res preveč – zlasti, ker še sledi vse ostalo. Treba bo nekaj spreči! Kar je preveč, je preveč. Svarim iz lastne izkušnje. Zdravniki me že dolgo opozarjajo, da moram čim bolj spreči. In zdaj sem zares začel odlagati in letošnje leto bom uporabil predvsem za to, da bom čim več odložil. Rad bi še nekaj let živel in rad bi še nekaj pred smrtjo ustvaril – vsaj del tega, kar nosim v glavi, ali pa vsaj tisto, kar leži zasnovano na listih (razmetanih) po raznih mapah in predalih. Danes se počutim po treh tedni prvič toliko boljše, da lahko rečem: no, dobro, bo že še spet šlo! Počasi se spet lahko vprežeš v delo! V nedeljo zjutraj sem se hotel prek Maribora, kjer živi moja sestra, odpraviti v Gorice, v zidanico, pa mi je preprečilo gledališče, ki je hotelo, da sem navzoč pri razgovoru z vojaškim občinstvom v četrtek. Ker je šlo za »Krajnske komedijante«, ki jih obnavlja prof. Mahnič,⁴⁵ mi ni preostajalo nič drugega, kakor da sem potovanje odložil in ostal v Ljubljani, danes pa so – odpovedali, ker tudi drugi niso v četrtek prosti. Res sem se v soboto že veselil, da izginem iz Ljubljane, ki me včasih duši, pa mi je spet ušlo vse po Ljubljani. Teden dni drugega okolja in zlasti goriškega zraka ter sprehoda po gozdu – bi mi dobro delo. Računal sem, da pridem v nedeljo zvečer čil in zdrav nazaj, ker bom prihodnji teden moral hoditi na vaje, zdaj pa se je vse skazilo, ker se za manj kot za teden dni res ne splača na tako dolgo in skoraj nekoliko mučno potovanje. Ali veste, da potrebujete iz Ljubljane do zadnje postaje tam gor devet in pol ure! Več, ko če se peljete v Beograd. Samo, da se je v Beograd prijetno peljati, medtem ko moram na tej poti dvakrat prestopiti (na Pragerskem in v Ljutomeru) in povsod moram še čakati na zvezo! Lepo je tam gori pri nas, toda zveze so pa slabe!

⁴³ Pisemska ovojnica z žigom Ljubljana 3. 4. 1962, s posušenim zvončkom, naslovljena na: »Spošt. / prof. Marija Žagar / Kranj / gimnazija«.

⁴⁴ Tudi tega pisma v Kreftovi zapuščini ni.

⁴⁵ Premiera Krajnskih komedijantov Drame SNG Maribor v režiji Mirka Mahniča je bila 16. 4. 1962 oz. 18. 1. 1964 (Sigledal).

3. IV. 1962

Kakor vidite iz datuma, nadaljujem natančno po enem tednu. Sinoči sem se vrnil iz vinograda. Hotel sem tudi na očetov in materin grob ter gazil obupno prleško blato v »hrib in dol«. Šel sem tja gor v naše kraje tudi zaradi tega, da vsaj za nekaj dni spremenim okolje in da si morda nabere kaj zdravja, a je bila pot prekratka, ker so me dolžnosti poklicale nazaj. Tam pa sem imel toliko dela in skrbi, da nisem imel niti toliko časa, da bi Vam od tam napisal vsaj kratko pismo, čeprav sem se večkrat na to spomnil, zlasti pa na nedokončano pismo v Ljubljani. Danes se počutim kar dobro in zaradi tega sem seveda tudi dobre volje, čeprav je vreme nekam kislo spet. V nedeljo je bilo pri nas kar lepo in ponoči, ko sem blodil po verandi, je bilo polno zvezd. Ker nisem pozabil na Vaš »cvet in pozdrav« v Frankfurt, Vam ga šele tokrat lahko vrnem z zvončkom iz Prekije. Do Vas bo prišel sicer prav tako stisnjen, kakor Vaš cvet v Frankfurt, toda pošilja ga dobra misel s toplim pozdravom! Upam, da bo vendarle že prišla pomlad!

Vas lepo pozdravlja

BratkoKreft

9. IV. 1962⁴⁶

Draga Marija!

Ker bi rad, da bi že jutri dobili mojo zahvalo za Vaše ljubeznivo, a hkrati humorno (celo nekoliko prijetno razposajeno) pismo,⁴⁷ sem si ukradel čas, da Vam napišem vsaj nekaj vrstic, čeprav bi Vam rajši stisnil roko, če bi bil seveda Kranj v Šiški. Ker pa ni, pišem, da bo Marija vedela, da je nekomu njeno pismo naredilo veselje in da je ravno prav prišlo, ker je dan že po vremenu turoben, nič manj pa ni bil večer. Toda o tem kdaj drugič – danes vesel pozdrav za vesel pozdrav!

Najprej o tistem prelestnem zvončku, ker je Marija neveren Tomaž in zato tudi dvomljivec. Zgodba tega zvončka niti ni kratka, čeprav jo bom skušal povedati na kratko, na dolgo pa, če bo potrebno, ob prvem srečanju, ki si ga po vseh teh pismih tudi že želim.

Zvonček je zrastel na hribčku nad ormoškim kolodvorom. V Ormožu je čakal vlak skoraj eno uro, preden smo šli naprej. V Ljutomeru so bili že vsi vozovi precej polni, da sva z neko starejšo upokojeno učiteljico, s katero sva se po naključju srečala pri prestopanju iz radgonskega vlaka v soboško-mariborskega, komaj dobila prostor. Mariborska srednja medicinska šola je imela izlet v Mursko Soboto, pa je bilo vse polno »medicink«, ki jih je vodila neka profesorica ali vzgojiteljica. Na videz me je poznala, jaz pa njo tudi, toda še danes ne vem, od kod. Kdo ve, kje sem jo že kdaj videl ali srečal. Morda bi jo celo moral pozdraviti, ne vem. Z učiteljico sva obujala spomine. Med drugim mi je pripovedovala, da je bila leta 1911 na Cankarjevem predavanju o slov. književnosti, ki ga je imel na učiteljskem zborovanju pri Sv. Trojici v Slov. goricah (danes Gradišče). Predavanje je objavljeno v Cankarjevem zborniku. Imela je svojo dogodivščino s Cankarjem. Ker je bila učiteljica pri Negovi, ki je precej daleč od Gradišča, je morala seveda po prireditvi zvečer s kolegico kmalu domov. Iz njenega pripovedovanja in tega, kar sledi, sklepam, da sta bila drug drugemu všeč, čeprav mi tega ona ni naravnost povedala. Spominjam se je še iz dijaških let: čeprav je imela že tri otroke, je bila še vedno lepa in črna ko

⁴⁶ Pisemska ovojnica, žigosana v Ljubljani 9. 4. 1962, je naslovljena na »Tovarišica / prof. Marija Žagar / gimnazija / Kranj (Gorenjsko) / gimnazija«.

⁴⁷ Pisma Marije Žagar v Kreftovi pisemski zapuščini ni.

ciganka, kakor so pravili. Seveda temu primerno tudi neugnana! Menda je bila zaljubljena tudi v mojega strica zdravnika dr. Leona Krefta, s katerim bi se bila celo rada poročila, kar mu je priznala že predavnimi leti. Ko sta se vpričo kolegice poslavljala s Cankarjem, mu je rekla: »Gospod Cankar, oprostite, tako rada bi imela kak spominček od Vas!« Mislila je na avtogram ali pa morda celo knjigo. »Dobro,« je baje dejal Cankar, jo nenadoma objel in poljubil na vrat, pri tem pa jo tako vgriznil, da je zacvilila in da se ji je poznalo še ves teden. Učiteljica – kolegica ji je [že] drugi dan (morda celo z zavistjo) rekla: »Na, zdaj pa imaš spominček nanj.« Baje se ji je ugriz poznal ves teden. Takšne in podobne šale je Cankar rad delal.

Ko so se v Ormožu vrnile <nekater> bodoče medicinske sestre s profesorico spet v vlak, so iz sprehoda prinesle s seboj precej pomladanskega cvetja – največ čudovito velikih zvončkov, kakršnih že dolgo nisem videl. Oba z gospo učiteljico sva jih občudovala in ne vem, kaj jo je pičilo, da je nenadoma rekla medicinski voditeljici: »Ali bi dali, prosim, za gospoda doktorja nekaj zvončkov, da si jih bo v Ljubljano nesel!« Meni je bilo zares kar nerodno, toda voditeljica je brž in celo z veseljem dala nekaj zvončkov in še priložila nekaj trobentic in ne vem še kaj. Učiteljica jim je znala povedati imena vseh cvetlic. Šopek, ki ni bil velik, sem zavil v papir in ga srečno prinesel sinu v Ljubljano. Tudi sin ima rad cvetje. Mislim, da je podedoval po meni, jaz pa sem podedoval ljubezen do cvetja po mami. No, in iz tistega skromnega šopka, sem vzel zvonček, ki sem Vam ga poslal in ki je zrastel na prleških tleh pri Ormožu. To je vsa zgodba o njem. Nič ni izmišljenega, vse je tako, kakor sem zapisal, le eno je še res: da mi je bilo tisti hip bolj nerodno, kakor sem zapisal. Čutil sem, da me je voditeljica pri nekaterih svojih gojenkah na tihem »predstavila« – no in kaj hočete potlej? Ni bilo sicer tako svečano, kakor takrat pri Vas, v Vašem razredu, ko sem dobil tiste lepe naglje, toda bilo je prav tako spontano. V Ljubljani sem bil šopka morda še bolj vesel ko takrat – potegnil sem iz njega zvonček, spominjajoč se cveta, ki sem ga dobil v Frankfurt – in ga odposlal.

To je vse. [????] (Če ni še kaj več?!)

Sprejel bom. Temeljito. Sem že začel, ker so me tudi zdravniki posvarili. Gledališču sem se že odrekel. »Komedijske« je pripravil prof. M. Mahnič – po mojem starem režijskem konceptu. Saj bodo, toda takšnih »Komedijskih«, kakor so bili za krstno predstavo l. 1948.⁴⁸ in ki ste jih videli tudi Vi, žal v svojem življenju ne bom več videl. To mi je rekel tudi neki odrski delavec pred nekaj dnevi, ko sem jih prišel gledat na vajo – in to je žal res! Ni Levarja,⁴⁹ ni Levarjeve Ančke,⁵⁰ ki je bila izvrstna Micka, kakor je bil stric čudoviti gospod Zois, ni Gjungenac,⁵¹ ni Severa⁵² kot Matička, ni Cesarja⁵³ kot Mraka, ni Danilove kot Linhartovke in Micke, ni Šaričke⁵⁴ kot Garzarolljevke in Sternfeldovke – in danes zjutraj je umrl še Stane Potokar,⁵⁵ ki je bil pri prvi obnovitvi dr. Mrak in [????] <po Cesarju>.⁵⁶ Njegova smrtna senca je danes strašila nad generalko!

Lep, lep pozdrav Mariji!

Bratko

⁴⁸ Premiera je bila 21. 10. 1948 (Kulturne drobtine. *Ljudski tednik* 29. 10. 1948).

⁴⁹ Ivan Levar (1888–1952) je bil operni pevec, igralec in pedagog (Sigledal).

⁵⁰ Igralka Ančka Levar (1915–2005) je bila nečakinja Ivana Levarja.

⁵¹ Pevka Zlata Gjungenac (1898–1982) je igrala vlogo Suzane Marranesijevke (Sigledal).

⁵² Stane Sever (1914–1970).

⁵³ Janez Cesar. *Kranjski komedijanti* (1948) (eKumba).

⁵⁴ Mihaela Šarič (1891–1977).

⁵⁵ Igralec Stane Potokar je umrl dan prej, 8. aprila 1962.

⁵⁶ Umrlega Potokarja v vlogi dr. Mraka je na premieri 16. 4. 1962 nadomestil France Presetnik (Sigledal).

5. 5. 1962⁵⁷

Draga Marija! Oprostite mi mojo zakasnelo zahvalo za pismo in karto!⁵⁸ Poleg zrahljanega zdravja se je zvalilo še toliko raznih drugih stvari name, da nisem prišel do pisanja. Obljubljam pa, da se bom poboljšal. Vaše pismo sem dobil po premieri, ker me na njej sploh ni bilo. Moral sem v Beograd. Danes sem se razveselil Vaše kartice s pozdravom, takoj stopil v trgovino in kupil tam hrastovljanske Tri kralje! Danes bodo [gledali] »Komedijante«. [Vaši uspehi.] [????] Ali boste zraven? Vas lepo pozdravlja vdani

Bratko

5. V. 1962

8. V. 1962⁵⁹

Pozdravlja

Bratko

29. V. 1962⁶⁰

Draga Marija!

Oprostite mi, spet sem kriv pred Vami, ker se Vam tako pozno zahvaljujem za Vaše ljubeznivo pismo.⁶¹ Tudi danes ne bom dolg. Spet se nič kaj dobro ne počutim. V zadnjih petih šestih tednih sem zgubil kar pet kg, da je bilo nekaj časa <že> kar [sumljivo]. Upam pa, da ne bo nič hujšega, le [živce] in rani na želodcu bo treba v bodočih šestih mesecih temeljito pozdraviti in tudi srce si mora odpočiti! Morda je bilo res preveč vsega, nemara celo tudi preveč ljubljanske zlobe, ki sem jo v zadnjih mesecih okusil v zvrhani meri. Toda o tem drugič in morda ustno!

Rad bi Vam tudi danes napisal kaj lepšega, a se bojim, da ne zmorem, čeprav si za svoje lepo pismo zaslužite lep, topel odgovor. Vašemu povabilu se žal ne morem odzvati. Pred štirimi tedni, ko sem bil nekoliko boljši, sem obljubil predavanje za gled. festival v Novem mestu. Besede kljub bolezni nisem upal prelomiti, a me je zato precej [utrudilo], da sem drugi dan moral poležavati, čeprav sem skušal biti na predavanju kolikor [toliko v formi]. Sicer pa tudi vreme ni nič kaj spodbudno. Mislim sem že, da Vas bom (Vas osebno, zasebno) presenetil z nenadnim obiskom pri [pozdravu] v Kranju, a se mi zaradi bolehnosti žal ni posrečilo. Rad bi Vas že videl in se pogovarjal z Vami o tem in onem. Zdaj bom moral spet za nekaj dni v Slov. gorice. Upam, da ste zadnjič sprejeli pozdrav iz Gornje Radgone.

Svoje pismo ste že davno napisali. Upam, da si boste oddahnili, ko bo zdaj šole konec! Meni je žal zaradi bolezni zastalo toliko dela, da bom bržkone moral temeljito garati, če bom vsaj polovico zamujenega hotel nadoknaditi. Najbolj me grize, ker nisem mogel končati neke leposlovne stvari, ki mi leži zelo na srcu in to že precej časa!

⁵⁷ Razglednica s hrastovljsko fresko treh kraljev je v pisemski ovojnici z žigom Ljubljana 5. 5. 1962, naslovljena je na »Tov. / prof. Marija Žagar / gimnazija / Kranj / Gorenjsko«.

⁵⁸ Korespondenca Marije Žagar Bratku Kreftu za leto 1962 v NUK manjka.

⁵⁹ Razglednica s panoramo Gornje Radgone in žigom Gornje Radgone 8. 5. 1962, naslovljena na »Tov. / prof. Marija Žagar / gimnazija / Kranj / Gorenjsko«.

⁶⁰ Ovojnica z nejasnim žigom iz Ljubljane na »Tov. / prof. Marija Žagar / Kranj / gimnazija«.

⁶¹ Pisma Žagarjeve v Kreftovi zapuščini ni.

Želim, da bi se dobro imeli in da bi se dobro odpočili!

Vse, vse najlepše in najboljše!

Vdani
Bratko

[31. 12. 1962]⁶²

DrKreftBratko

14. III. 1963⁶³

Spoštovana in draga tov. Marija!

Pravkar sem se vrnil iz Kranja, kjer sem Vas hotel obiskati, a sem žal našel le Vašega moža, ki mi je povedal, da ste odšli v bolnico! Povedal mi je tudi, kaj se Vam godi!⁶⁴ Draga Marija, glavo pokonci! Ne ženite si stvar k srcu, marveč mislite zdaj predvsem na svoje zdravje! Ves bolniški dopust izkoristite za zdravljenje in se do jeseni za šolo sploh ne zmenite! Vse bo minilo in tudi te »dobrote«, ki so se zdaj nabrale! Ne premišljuje o stvari nič, ker se ne splača in ker so to (žal grde!) le [lokalne] zadeve. Stvar so v Kranju preveč napihnili, kajti kaj pa naj potlej naredimo s »Perspektivami« v Ljubljani?⁶⁵ Od tam izvirajo tudi razne »eksaltacije«, ki spodbujajo tudi mlade, nadebudne dijake!

Hotel sem Vas presenetiti, zato sem prišel nenapovedan! Zelo žal mi je, da sem prišel dve uri prekasno! Skušal bom to pismo še nocoj oddati, da ga boste jutri že dobili! Res, draga Marija, morate me ubogati! Samo na zdravje mislite in nič na človeške grdobije, ki jih je bilo pri Slovencih v zvrhani meri zmeraj dovolj – že iz Trubarjevih časov sem!

Javite se! Korajža velja!

Vas pozdravlja
vdani

DrKreftBratko

Naslov.
Dr. K. B.
Drama SNG
Ljubljana
uprava SNG (Cankarjeva u.)

⁶² Ovojnica z žigom Ljubljana 31. XII. 1962, v njej voščilnica Srečno novo leto! z motivom zasneženih koč na planini in zgolj s podpisom.

⁶³ Poštna ovojnica iz Ljubljane, žigosana 14. 3. 1963 na naslov »Spošt. tov. / prof. Marija Žagar / Jesenice / bolnica«.

⁶⁴ Zaradi partijske afere z revijo *Plamenica*, ki so jo natisnili njeni dijaki, je Marija Žagar februarja padla v depresijo in bila bolniško odsotna vse do začetka novega šolskega leta (Miha Mohor: *Plamenica* 1963. *Kranjski zbornik* 2005. 231–43).

⁶⁵ *Perspektive: mesečnik za kulturo in družbeno vprašanja* (1960–1964), o reviji Božo Repe *Obračun s Perspektivami*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1990.

26. IV. 1968⁶⁶

Spoštovana tovarišica!

Hvala Vam za Vaše ljubeznivo povabilo, kateremu se bom odzval 15. maja, kakor pišete. Prosim, da mi pravočasno sporočite še uro! Gre pa tudi še za témo! Če se prav spominjam, sem pri zadnji podelitvi značk⁶⁷ že pripovedoval nekaj spominov o Kosovelu, ali ne? Mogoče bi bilo letos, ko je 50 letnica Cankarjeve smrti, da bi govoril o njem in njegovem »Hlapcu Jerneju«, ker je minilo oktobra 60 let, kar ga je napisal. Nedavno je izšla pri mariborskih »Obzorjih« jubilejna izdaja.⁶⁸ Sporočite, prosim! Prav tako pa mi sporočite, ali naj bo samo govor ali predavanje (enourno), da se vem pripraviti!

Vas in vse Vaše pozdravlja
vdani

DrKreftBratko

P. s. Značko, ki sem jo dobil pred dvema letoma od Vas, še stalno nosim, ob vsaki priliki doma in v tujini! Morda ste kdaj opazili v RTV?⁶⁹

14. V. 1968⁷⁰

Spoštovana tov. profesor!

Žal v petek ne morem,⁷¹ ker ima<m> ob 17 h sejo. Zato moramo predav[an]je odložiti na jesen. Čutim, da niste dobili mojega pisma. Naslovil sem ga Kranj – gimnazija!⁷²

Vas in vse Vaše pozdravlja
vdani

DrKreftBratko

⁶⁶ Pisemska ovojnica z žigom Ljubljana 27. 4. 1968, na naslov »Tovarišica / profesor Marija Žagar / gimnazija / Kranj«.

⁶⁷ Gre za Prešernove bralne značke literarno usmerjenim dijakom, ki so jih gorenjske šole v organizaciji kranjskega slavističnega društva uvedle leta 1965 (*Delo* 28. 6. 1966). Marija Žagar je Bratko Krefta vabila na prvo podelitev značk v Kranju v pismih 11. 5. 1966 in 24. 5. 1966 (Ms 1820). Nastopil naj bi v petek 27. 5. 1966. Leta 1967 je na podelitev v gimnazijo povabila Borisa Pahorja, 1969 pa verjetno tudi v tem okviru, kakor je mogoče sklepati iz Koblarjeve pisemske zahvale Mariji Žagar 10. 10. 1969, Antona Slodnjaka in Franceta Koblarja.

⁶⁸ Ivan Cankar: *Hlapec Jernej in njegova pravica*. Maribor: Obzorja, 1967 (Iz slovenske kulturne zbirke, 4). Uredil in spremno besedo Cankar in njegov Hlapec Jernej (87–206) je napisal Bratko Kreft.

⁶⁹ V pismu 5. 6. 1968 Žagarjeva potrjuje, da gleda vsak Kreftov nastop na televiziji in da je značko opazila (Ms 1820).

⁷⁰ Dopisnica z žigom Ljubljana 14. 5. 1968, naslovljena na »Tov. / prof. Marija Žagar / gimnazija / Kranj / Gorenjsko / gimnazija«. Kreft je odpovedal nastop dan pred dogodkom, najbrž tudi zaradi skrivnostno prekinjene komunikacije.

⁷¹ Žagarjeva je v pismu 19. 4. 1968 Krefta ponovno povabila na podelitev srebrnih in zlatih Prešernovih značk v Kranju, ki jih zaradi pomanjkanja denarja naprej ne bo več. 15. maja 1968 naj bi spregovoril o svojih spominih na Kosovela (Ms 1820).

⁷² Marija Žagar v pisemcu 5. 6. 1968 Kreftu sporoča, da je njegovo pismo z dne 27. 4. 1968 dobila šele 4. junija (Ms 1820).

Bratko Kreft Francu Zdravcu**8. VI. 1962⁷³**Spoštovani in dragi rojak!⁷⁴

Ker zaradi znanih okoliščin ne hodim na fakulteto,⁷⁵ sem zvedel iz »Dela«, da branite jutri svojo disertacijo. Zelo rad bi bil navzoč, a žal ne zmorem. Zato Vam pismeno že vnaprej čestitam. Verjemite mi, da me je zelo razveselilo, ko sem bral vest v »Delu«,⁷⁶ saj veste, da sem si tako kot rojak kakor kot profesor in prijatelj želel, da se Vam uresniči Vaše prizadevanje, saj ste vanj položili toliko resnega truda in študija, kakor nihče od doslejšnjih. Vzeli ste prvi izrazito sodobno temo, hkrati pa ste se prav zaradi nje ukvarjali tudi z veliko vnemo z marksistično literarno teorijo in estetiko, kar me starega marksista še posebej veseli, kajti zame ste Vi edini marksistični literarni zgodovinar, ne iz konjunktura, marveč iz prepričanja in harmonične notranje rasti.

Jutrišnji dan ni le Vaš osebni praznik, niti le praznik, ki ga boste upravičeno slavili v krogu svoje družine, marveč tudi praznik našega Pomurja – spet imamo enega velikega doktorja in znanstvenika več!

Čestitam in pozdravljam!
Vaš

DrKreftBratko

2. febr. 1965⁷⁷

Spoštovani tov. docent! Dragi rojak!

Kakor vidite, sem se spet zamudil. Toda tokrat ni moja krivda. Hotel sem svoj odgovor dati pretipkati na lepo, ker sem precej popravljal in celo dostavljal. Ko pa sem drugi dan po naši seji šel v pisarno,⁷⁸ kjer je tovarišica, ki mi je že večkrat v prostih urah marsikaj pretipkala, sem tam zvedel, da ima pljučnico, da ji pa gre na boljše. Zato sem bil prepričan, da mi bo morda vendarle lahko pretipkala. Danes pa sem zvedel, da še ni dobra. Zato sem se odločil, da Vam pač pošljem izvirnik s prošnjo, da ga da založba pretipkati v svoji pisarni, kakor mi to naredijo večkrat v tukajšnjih založbah. Zaradi svojih zamud sem tako ali tako prišel pri Vas ob dober glas, ne bi pa rad prišel še v zamero. Kakor boste po branju spoznali, je moj odgovor nekoliko gneven in ironičen, a mislim, da ni zgolj oseben in subjektiven, marveč da je vendarle v bistvu odmev neki[h] žal preveč objektivnih okoliščin.

⁷³ Rokopis v priporočeno poslani ovojnici z žigom Ljubljana 8. 6. 1962 na naslov »Spoštovani / dr. Franc Zdravec / Ljubljana / Filozofska fakulteta / Aškerčeva u. 12 / Slav. seminar«.

⁷⁴ Franc Zdravec je bil iz Stroče vasi, Bratko Kreft pa iz Biserjan v Prlekiji, med vasema je 16 km zračne črte.

⁷⁵ Bratko Kreft se je leta 1962 sprl s predstojnico oddelka Marjo Boršnik. Govorilo se je, najbrž iz primerjave z usodo Antona Slodnjaka, ki se je moral po izidu nemško pisane literarne zgodovine leta 1959 upokočiti, da je bil Kreftov odhod s Filozofske fakultete povezan z njegovim gostovanjem na frankfurtski univerzi, vendar so bili razlogi za prekinitev delovnega razmerja na Filozofski fakulteti očitno drugačni.

⁷⁶ Filozofska fakulteta je v časniku obveščala, da bo asistent Franc Zdravec javno branil svojo disertacijo Idejno-estetska geneza in struktura Kranjčeve proze v soboto 9. junija 1962 ob 9. uri v predavalnici št. 4 na Aškerčevi 12 (*Delo* 8. 6. 1962). Franc Zdravec se je za Kreftove čestitke zahvalil v pismu 13. 6. 1962 z zagotovilom, da bo njegovo nadaljnje delo v stroki »dosledno in neizprosno marksistično« (Ms 1820).

⁷⁷ Pismo brez ovojnice.

⁷⁸ Najbrž na SAZU; redni član SAZU je bil Kreft od 22. dec. 1961.

Zadnjič sva se pogovarjala s Francetom Vodnikom⁷⁹ o Albrehtu,⁸⁰ o Kosovelu⁸¹ in o Kozakovih trditvah.⁸² Prav Vodnik potrjuje tisto, kar sem Vam zdajle rekel o Kosovelu: niti njegova najožja okolica ni vedela, kakšne pesmi pripravlja za drugo zbirko. Meni se je to odkrilo šele takrat, ko je že ležal bolan v Križevniški ulici in mi je dovolil kot uredniku »Mladine«,⁸³ da sem brskal po njegovih rokopisih, žal da ne po vseh, ker je imel večino skritih. Zato ne smemo delati krivice Albrehtu, kajti tudi njemu je nosil le »lirske izlive« – nežne pesmice, ki niso bile tako močne kot tiste, ki smo jih odkrili po smrti. Že zadnjič sem rekel, da zato midva z dr. Ocvirkom⁸⁴ nisva hotela sodelovati v kritiki in obtožbah zoper Albrehta, ker niso bile toliko utemeljene. Gspan⁸⁵ in Košak sta se preveč zagnala. Morda se je za vsem skrivalo tudi nekaj osebne prizadetosti – mogoče, ne spominjam se več dobro, je Albreht zavrnil kakšno stvar tudi njima in sta zato čutila jezo zoper njega – toda kakor vidite, pesnika nista postala ne eden ne drugi, čeprav je Košak junaško umrl kot talec.⁸⁶ Gspan pa je tih, čopovski delavec pri Biografskem leksikonu, za katerega je škoda, da je premalo aktiven in premalo borben. Pred meseci mi je pokazal eno izmed svojih drobnih odkritij – beleške v ljublj. časniku, da je Prešerin prevedel Körnerjevo »Licova strelci« na željo polkovnika Lutzovskega polka,⁸⁷ s katerim sta bila očitno prijatelja. Tudi neko Zoisovo pesem je odkril, ki dokazuje, da je Zois vendarle znal bolj slovensko, kakor se misli, in da je znal tudi pisati za tiste čase dobre slovenske stihe. Če se boste kaj srečali z njim, prosite ga, naj Vam pomaga! In takšnih drobnih, a ne nepomembnih odkritij hrani prav po čopovski menda še več v svojem predalu. Zaradi Kosovela ga seveda ne smete razburiti. To se bo nekoč samo po sebi rešilo in tudi Albreht bo dobil in mora dobiti svojo pravico. Kozak je bil sploh zelo rad krivičen zlasti v raznih osebnih sporih. Na Albrehta je bil po vojni tudi ljubosumen, ker je naredil večjo politično kariero kakor on, saj je bil nekaj časa predsednik mesta Ljubljana, župan po starem, kar je seveda Albrehtu laskalo in zakaj bi mu tudi ne, čeprav je bilo kratkotrajno in je zaradi dachauskega procesa celo

⁷⁹ France Vodnik je 1931 razpravljal o Kosovelu (DS 1931, 340–53).

⁸⁰ Fran Albreht je bil v letih 1922–32 urednik *Ljubljanskega zvona*; za njim so uredništvo prevzemali Alfonz Gspan (1932–1933), Božidar Borko (1933), Tone Seliškar (1933), Anton Ocvirk (1934), Juš Kozak (1935–1941). O Kosovelu je pisal leta 1927 (LZ 1927, 695–). Trditev v NSBL, da je z Jušem Kozakom vzpostavil »močno prijateljsko in intelektualno vez«, po tu navedenem ne bo držala v celoti.

⁸¹ Franc Zadravec je o Srečku Kosovelu precej objavljal: študijo Srečko Kosovel v JiS 1965, o njem je 1965 v Zagrebu predaval tujim slavistom, bil mentor referatu o groteski v njegovih Integralih, v *Sodobnosti* in *Problemih* 1966, v *Liriki, epiki, dramatik* 1971 je pisal o njegovih pesmih in konstruktivizmu.

⁸² Franc Zadravec je z Jušem Kozakom napravil obsežen intervju (Pogovor z Jušem Kozakom, NR 26. dec. 1964, 477–78). Kozak v njem pripoveduje, kako so leta 1932 slovenski kulturniki sprejeli Louisa Adamiča, o krizi in prevzemu *Ljubljanskega zvona* (*Kriza Ljubljanskega zvona*. Ur. Fran Albreht. Ljubljana: Kritika, 1932). V intervjuju je Kozak kritičen do urednika LZ Frana Albrehta, ki naj bi spregledal avantgardni del Kosovelovega opusa. Članek je vzbudil polemiko. Najprej je protestirala proti Zadravčevi »zlobno izkrivljeni podobi Frana Albrehta« vdova Vera Albreht v prvi številki novega letnika (Pojasnilo, NR 9. jan. 1965, 14; ohranjena korespondenca s slovenskimi ekspresionisti zanika trditev, da je Albreht »imel naravnost presenetljivo malo posluha za [...] ekspresionizem«), za njo pa Zvone Verstovšek (Podoba Frana Albrehta, NR 23. jan. 1965). Zadravcu se je v bran postavil Dušan Kermavner v Glosi ob pravedanju za Frana Albrehta proti Jušu Kozaku (NR 20. feb. 1965, 76). V isti številki NR je na sosednji strani 77 izšel tudi zapis Vladimirja Bartola Dr. Bratko Kreft šestdesetletnik. V Zadravčevi zapuščini je ohranjena kopija pisma Veri Albreht 12. jan. 1965, v katerem Zadravec protestira proti njenemu očitku »zlobne« obravnave Frana Albrehta in jo prosi za prepise Albrehtove korespondence, ki bi pomagala do ustrežnejše presoje pisateljevih oz. uredniških stališč.

⁸³ Revija *Mladina* (1924/25–1927/28) je imela naslednje urednike: 1. št. 1. letnika Fran Albreht, druge Stanko Tomašič, 2. letnik uredniški odbor pod vodstvom Srečka Kosovela, 1. polovica tretjega letnika Bratko Kreft, odtlej do konca pa Alfonz Gspan in Vinko Košak.

⁸⁴ Anton Ocvirk je bil urednik 2. knjižne izdaje Kosovela (*Izbrane pesmi*, 1931) in njegovega *Zbranega dela*: 1. knjigo ZD je uredil leta 1946 (in 1964), na drugo z Integrali (ki so izšli pod Ocvirkom uredništvom posebej leta 1967) je bilo treba čakati do leta 1974.

⁸⁵ Alfonz Gspan je uredil prvo posthumno izdajo Kosovelovih *Pesmi* leta 1927, o Kosovelu pa je pisal že leto prej (*Mladina* 1926, 169–72).

⁸⁶ Vinko Košak (1903–1942).

⁸⁷ Infanterie-Regiment „von Lützow“ (1. Rheinisches) Nr. 25.

končalo bridko, ker je moral odstopiti.⁸⁸ Zgodila se mu je krivica, ki so jo popravili šele dve ali tri leta pred smrtjo, če se prav spominjam. Svetoval bi Vam, če bi vdovi pisali pismo in se morda celo z njo sestali, da bi Vam marsikaj še povedala in morda celo pokazala. Lahko se sklicujete name, čeprav je morda huda name, zakaj [se/jo] nisem že doslej javno branil pred Kozakovim[i] zares krivičnimi pripombami, toda nisem se hotel izpostavljati, ker bi moral reagirati tudi na nekatere pripombe na moj račun, čeprav sem odnesel še precej zdravo kožo. Ali ste utegnili že prebrati mojo spremno besedo k »Baladam Petrice Kerempuha«?⁸⁹ Juš seveda ni omenil (bržkone je pozabil), da sem jaz bil v stiku s Krležo precej prej ko on – namreč že od začetka leta 1924, kar sem opisal v spominskem zapisku v zagrebški »Republiki« pred dvema letoma, v številki, ki je bila posvečena Krleževi sedemdesetletnici.⁹⁰

Zdaj pa še nekaj lingvističnega: ali pravijo v Vaši rojstni vasi »na hipe ga rad pije« ali »na hipe se mu meša« itd. Gre za frazo »na hipe«, ki mi je zelo všeč in ki jo govore pri nas (Videm, Hruševski vrh) še zdaj. Urbančič⁹¹ mi jo je hotel spremeniti, a mu nisem dovolil. Zakaj ne bi smel uporabljati prleške fraze, če je lepa in če [??] bolj zveni. To velja tudi za razne druge »prlekizmek«. Pri nas še zdaj rečejo –: »na dūško je spil flašo piva ali pol litra vina«. Pri nas je »dūška« ženskega spola, pri kranjcih pa je moškega (»dūšek« ima Pleteršnik[?]), na en dūšek, kar je isto kot »na dūško«, čeprav ima tudi dubleto »v enem dūšku«. Govoril sem o tem tudi s prof. dr. Bezlajem, ki je priznal, da imam pravico pisati »na dūško«. Zato je tudi ostalo.

Danes sem dobil pismo profesorja Gedriha,⁹² ki se pritožuje, zakaj ni izšla »reportaža« o izletu v ČSSR Kuclerjeve. Domnevam, da se za protestom skriva bivši slovaški lektor,⁹³ ki ga je Kuclerjeva v reportaži kar napravila za »univerzitetnega profesorja«, kar sem seveda spremenil v lektorja in predavatelja. Toliko v vednost, ker je izvirnik pri tov. akad. prof. dr. Bezlaju.⁹⁴

Pošiljam priporočeno, da se ne bi zgubilo. »M. Murko«⁹⁵ mi pije kri! Kam vraga sem ga vtaknil!

Vas pozdravlja⁹⁶

DrKreftBr

⁸⁸ Fran Albreht je bil ljubljanski župan leta 1945; v poznejših dachauskih procesih sicer ni bil obtožen, kot povratnik iz Dachaua, kjer je bil interniran 1944/45, pa je bil po vojni vendarle sumljiv in je moral odstopiti.

⁸⁹ Bratko Kreft: Sprema beseda. Miroslav Krleža: *Balade Petrice Kerempuha*. Ljubljana: MK 1960 (Kondor, 38). 132–42.

⁹⁰ Portal Krležijana navaja iz leta 1963 Kreftova zapisa Krleža i Cankar (*Književne novine* 1963, 210) in spremno besedo v *Zborniku o Miroslavu Krleži* (Zagreb, 1963), v *Republiki* pa je bil objavljen njegov zapis Susret u Beču leta 1953, 7–8.

⁹¹ Boris Urbančič (1913–1998) je bil lektor za češčino na Filozofski fakulteti.

⁹² Profesor slovenščine na poljanski gimnaziji v Ljubljani Igor Gedrih je bil pisec učbenikov in strokovnih člankov.

⁹³ Do 1962 je bil lektor, po tem letu pa predavatelj za slovaščino na Filozofski fakulteti Viktor Smolej.

⁹⁴ France Bezljaj je bil 1965 glavni in odgovorni urednik JiS, souredniki pa so bili Janez Sivec, Aleksander Skaza, Boris Urbančič in Franc Zadravec. V št. 2–3 je izšla razprava Minke Kuclar, reportaže o izletu na Češko pa tudi v naslednjih številkah ni zaslediti.

⁹⁵ Zadravec je v neohranjenem pismu prosil Krefta »za Murka in Glembajev« in pršno ponovil v pismu 5. 2. 1965. Lahko bi šlo za rokopis Kreftove spremne besede h Krleževi drami *Glembajevi* (Ljubljana, 1966; Kondor, 87) in za Kreftov Fragment o Matiji Murku: Iz spominskega govora na proslavi stoletnice rojstva na SAZU (NR 25. feb. 1961, 86).

⁹⁶ Zadravec je na Kreftovo pismo odgovoril takoj, tj. 5. 2. 1965. Zahvalil se mu je za izjavo v *Panonskem zborniku* in za opozorila v zvezi z Albrehtom. Njegov brat Ivan Kreft mu sporoča, da bi z njim rad govoril tudi Dušan Kermavner in da bo govoril z Alfonzom Gspanom. Prebral je Kreftovo studijo o Krleži v *Baladah Petrice Kerempuha*. V nasprotju z Urbančičem je potrdil domačnost fraz »na hipe« in »na dūško« tudi v spodnjem Prekmurju.

P. s. Pisal sem daljše pismo tudi prof. Dr. Boršnikovi, v katerem sem se pri aferi »Jagoditsch-Kreft«⁹⁷ v zvezi z dunajsko univerzo skliceval tudi na Vas. Če Vas bo vprašala, prosim, potrdite, kar veste. Zaradi nenehnih obrekovanj sem s tem pismom pretrgal z njo vse stike. Ni drugega izhoda pri ljudeh, ki širijo kljub opozorilom laži in obrekovanja.⁹⁸

9. 3. 1966⁹⁹

Spoštovani tov. docent! Hvala Vam za Vašo ljubeznivost in skrb, toda žal za 3. štev. ne morem pripraviti prispevka v takšnem tipkopisu, da bi bil zrel za tiskarno, na okrnjenega, ki bi pa naj bil pri Vas, pa žal ne morem pristati.¹⁰⁰ Če bi danes dopoldne ne moral biti 4 ure na zasedanju sklada za podporo kulturne dejavnosti in če bi ne moral jutri v Novomesto na občni zbor Slav. društva, kjer moram poleg tega še predavati o reviji »Mladin[a]«, njeni vlogi in pomenu, bržkone pa pojutrišnjem popoldne še v Maribor, če ne v soboto zjutraj, bi stvar zdiktiral v stroj, tako pa ni mogoče. Zato moram na objavo z Vami vred resignirati! Hvala za ponovno sporočilo o Kozaku!

Vas pozdravlja

DrKreftBratko

23. nov. 75¹⁰¹

Spoštovani tov. profesor!

Kakor sem Vam povedal zadnjič na seji odbora za Cankarjevo proslavo, žal ne bom mogel ugoditi Vaši želji, da bi imel na prireditvi v spomin pesnika Sergeja Jesenina slavnostni govor.¹⁰² Ko sem v naglici stvar obljubil (po telefonu) prof. Brnčičevi,¹⁰³ nisem imel pred seboj pregleda svojih obveznosti za december. Tako sem na slepo obljubil. Kakor vse kaže, bom že moral 3. dec. odpotovati, 8. dec. pa bi že moral biti v Celovcu!

⁹⁷ Glede avstrijskega slavista Rudolfa Jagoditscha (1892–1976) je 28. 1. 1965 Marja Boršnik pisala Francu Zadravcu: »Spoštovani tovariš Zadavec, pravkar mi piše dr. Bratko Kreft: 'Jaz Jagoditschu nisem več odgovoril zaradi tega, ker nisem hotel odgovoriti bivšemu nacistu, ki me je pri avstrijskem ministrstvu denunciral kot nevarnega komunista in s tem preprečil, da bi kljub ustnemu dogovoru s prof. dr. Hammom, lahko imel predavanja o slovenski književnosti cel semester (kakor sem jih imel v Frankfurtu). O tem Vam lahko da informacije doc. dr. Zadavec, ki je bil takrat ravno na Dunaju in je to povedal pred tremi dnevi tudi na seji uredništva JIS v navzočnosti akad. prof. dr. Bezlaja in lekt. B. Urbančiča ...' Prosim Vas, če bi mi hoteli nemudoma sporočiti vse, kar veste o Jagoditschevem bivšem nacizmu in o njegovem denunciantstvu Bratka Krefta pri avstrijskem ministrstvu. O tem namreč jaz prvič slišim, ni mi pa vseeno, kakšen je predsednik mednarodne slavistične komisije za zgodovino slavistike, kjer tudi jaz še sodelujem.« (pisemska zapuščina Franca Zadavca) Jagoditsch je leta 1940 res zaprosil za članstvo v NSDAP.

⁹⁸ Zadavec v odgovoru Kreftu 5. 2. 1965 piše: »Prof. dr. Boršnikova me je pisмено že vprašala o zadevi Jagoditsch-Kreft na Dunaju. Odgovoril sem ji, kar mi je povedal dr. Hamm, da Vas je Jagoditsch ovadil pri dunajski vladi kot politično nezaželeno osebo, se pravi kot marksista, da torej niste mogli predavati iz polit. razlogov.« (Ms 1820)

⁹⁹ Dopisnica z žigom Ljubljana 9. 3. 1966 na naslov »Tov. / Dr. Franc Zadavec / docent, slovanski seminar / Filozof. fakultete / Ljubljana / Aškerčeva u. 12 / Filozofska fakulteta«.

¹⁰⁰ Leta 1966 in 1967, ko je bil glavni urednik revije *Jezik in slovstvo* Jože Toporišič, Franc Zadavec pa član uredniškega odbora, Kreft ni objavil v reviji ničesar.

¹⁰¹ Rokopis v ovojnici z žigom Ljubljana 23. 11. 1975 na naslov »Tov. / prof. Dr. France Zadavec / predstojnik oddelka za slovanske jezike in književnosti / Aškerčeva 12 / Filozofska fakulteta / 61000 Ljubljana«.

¹⁰² Bratko Kreft je prispeval spremno besedo za izdajo Jeseninovih pesmi (Ljubljana: MK, 1967, Kondor, 98, 116–33).

¹⁰³ Vera Brnčič (1913–1977) je bila predavateljica ruske književnosti na Filozofski fakulteti.

Oprostitute!

Vas pozdravlja in želi veliko uspehov

DrKreftBratko

23. II. 76¹⁰⁴

Spoštovani tovariš profesor!

Prebral sem Vašo karakteristiko Vidmarjevega celotnega dela.¹⁰⁵ Čeprav imam o njegovem delu, zlasti o nekaterih njegovih nazorih svoje kritične pripombe, vendar v tem primeru ne pridejo v poštev, saj gre predvsem za utemeljitev njegove kandidature za Kidričevo življenjsko nagrado, kar podpiram s popolnim prepričanjem. Zato tudi Vašo karakteristiko kot utemeljitev sopodpisujem, kar sem tudi že sporočil tajništvu republ. raziskovalne skupnosti. Kar podpišite jo še Vi!

Vas pozdravlja

DrKreftBratko

Miran Hladnik
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
miran.hladnik@guest.arnes.si

Slavistična revija 73/4 (2025): 613–631
UDK 929Kreft B.(044.2)
DOI 10.57589/srl.v73i4.4280

¹⁰⁴ Rokopis na listu z glavo SAZU.

¹⁰⁵ Franc Zadravec je o Josipu Vidmarju pisal najprej leta 1964 (ocena Vidmarjevih Drobnihih esejev v JiS), potem v razpravi Josip Vidmar o kritiki in kritičnih merilih (JiS 21/2 (1975/76), 33–9), Josip Vidmar, I (SR 23/2 (1975), 115–51), v knjigi *Literarni teoretik in kritik Josip Vidmar* (Maribor: Obzorja, 1976). Srbski prevod knjige je izšel 1981. Zadravec učenec Miran Štuhec je 2008 mentoriral diplomsko nalogo Silve Plevnik *Nazorske razlike v esejistiki Josipa Vidmarja in Bratka Krefta med svetovnima vojnama*. Tule gre bodisi za oceno Vidmarjevega dela za Kidričevo nagrado bodisi za častno članstvo SAZU; oboje je Vidmar prejel leta 1976.